

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ : สังคมประกิตทางการเมืองจากหนังสือ : ศึกษาเฉพาะกรณี
หนังสือเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

ชื่อผู้เขียน : นายวัฒน์ ฉมังลาภ

ชื่อปริญญา : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชา : รัฐศาสตร์

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ :

1. รองศาสตราจารย์ ดร.จิรโชค วีระสัย	ประธานกรรมการ
2. รองศาสตราจารย์ สุรพันธ์ ทับสุวรรณ	กรรมการ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิมล พุพิพิธ	กรรมการ

ปีการศึกษา : 2540

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร หนังสือเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยทำการศึกษาค้นคว้าวิธีวิเคราะห์เนื้อหาสาระของหนังสือเรียนที่ใช้สอนกันในโรงเรียนประถมศึกษาเวลานี้เป็นหลัก

โดยหลักการแล้ว ถือได้ว่าระบบการศึกษามีบทบาทที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเตรียมคนให้เป็นสมาชิกที่พึงประสงค์ของสังคมการเมืองในอนาคต และจะต้องอาศัยโรงเรียนเป็นกลไกสำคัญในการปลูกฝังหล่อหลอมให้ผู้เรียนมีความคิดและมีคุณสมบัติต่างๆ ตามความต้องการของรัฐ หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งก็คือ กระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียน เปรียบเสมือนกระบวนการสังคมประกิตหรือสังคมกรณ์ หรือเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคม นั่นเอง

จากการศึกษาเนื้อหาของหนังสือเรียนประถมศึกษา ซึ่งใช้สอนในปัจจุบันพบว่า นอกจากจะสอนในด้านความรู้อักขรวิธีและความรู้ด้านวิทยาการแขนงต่างๆ แล้ว มีการอบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนเกิดความรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากพอๆ กันทั้งสามสถาบัน ด้วยการมุ่งสอนให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกในความเป็นไทย ให้เกิดความรัก ความหวงแหนชาติ พร้อมทั้งจะเสียสละแม้ชีวิตเพื่อชาติบ้านเมือง ในส่วนที่เกี่ยวกับศาสนานั้น มุ่งที่จะอบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนเป็นคนดี ด้วยการปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาตลอดจนมีการปลูกฝังให้มีความกตัญญู กตเวทีต่อชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ และในส่วนสถาบันพระมหากษัตริย์นั้น ได้ปลูกฝังให้เกิดความรู้สึกในพระมหากษัตริย์คุณของพระมหากษัตริย์ที่มีต่อพสกนิกร และแผ่นดิน โดยที่หวังให้ผู้เรียนได้ตอบแทนพระมหากษัตริย์คุณของพระองค์ด้วยวิธีต่างๆ เช่น การถวายความจงรักภักดีต่อพระองค์ท่าน

นอกจากนี้ ยังมีเนื้อหาที่ปลูกฝังเกี่ยวกับประชาธิปไตย แต่มีเพียงส่วนน้อยเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเนื้อหาที่มุ่งปลูกฝังความรักชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ และที่สำคัญคือไม่ได้มุ่งเน้นในเรื่องของสิทธิ เสรีภาพ การมีส่วนร่วมทางการเมือง และการรวมตัวทางการเมืองของประชาชนในรูปแบบขององค์กรต่างๆ อย่างแท้จริง

การศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้เสนอแนะในส่วนที่เกี่ยวกับการสร้างเสริมและการเรียนรู้ทางการเมืองจากหนังสือเรียนประถมศึกษา ดังนี้

1. หนังสือเรียนควรเพิ่มเติมในเรื่องที่เกี่ยวกับประชาธิปไตยให้มากกว่านี้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง สิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค ความมีเหตุผล การมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องเกี่ยวกับองค์กรประชาชน ได้แก่ พรรคการเมือง และการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ ควรเน้นย้ำให้มากยิ่งขึ้น

2. ในกระบวนการเรียนการสอน ครูผู้สอนควรมีทัศนคติและวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย เพื่อเป็นส่วนเสริมในการปลูกฝังประชาธิปไตยแก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นเด็กและผู้เรียนจะเป็นผู้รับผลกระทบจากทัศนคติและพฤติกรรมของครูผู้สอน ซึ่งจะมีผลต่อทัศนคติ และพฤติกรรมของเด็กต่อไปภายหน้าในการอยู่ร่วมกันในสังคม

3. ในหลักสูตรประถมศึกษาที่เกี่ยวกับการสร้างเสริมและการเรียนรู้ทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยนั้น ควรให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทางปฏิบัติจริงๆ ควบคู่ไปกับการเรียนรู้ทางทฤษฎี เพราะการเรียนรู้จากการปฏิบัติ นั้น จะเห็นเป็นรูปธรรมและทำให้ผู้เรียนมีความจำได้คงทน และได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้นจริงในการอยู่ร่วมกันในสังคม

4. การที่จะทำให้บุคคลมีความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง มีความคิดความรู้สึกและมีการกระทำที่เป็นประชาธิปไตยในเนื้อแท้ ไม่ใช่แค่เพียงรูปแบบจำเป็นต้องเริ่มกันในวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน ฉะนั้นทุกสถาบันในสังคม เช่น สถาบันครอบครัว โรงเรียน ศาสนา กลุ่มเพื่อน และสื่อมวลชนจะต้องมีส่วนช่วยกันปลูกฝังประชาธิปไตย แก่บุคคลในสังคมทุกระดับอย่างทั่วถึงและจริงจัง